

Prima instanță: Judecătoria Bălți (sediul Fălești) (jud. I. Pîcaleu)

Instanța de apel: Curtea de Apel Bălți (jud. I. Grosu, A. Garbuz, A. Ciobanu)

DECIZIE

12 iunie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios
administrativ al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Oleg Sternioală
Mariana Pitic
Nicolae Craiu
Victor Burduh
Svetlana Filincova

examinând recursurile declarate de BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare și de către SRL "Comprimenergo",

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare împotriva SRL "Comprimenergo", Popovici Natalia, Popovici Dumitru și Popovici Mihail privind încasarea datoriei,

împotriva deciziei din 12 decembrie 2018 a Curții de Apel Bălți, prin care a fost admis apelul declarat de către Popovici Dumitru, precum și cererile de alăturare la apel ale lui Popovici Mihail, Popovici Natalia, SRL "Comprimenergo", casată hotărârea din 11 octombrie 2017 a Judecătoria Bălți (sediul Fălești) și emisă o nouă hotărâre de admitere parțială a acțiunii,

c o n s t a t ă :

La 07 martie 2017, BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare s-a adresat în instanța de judecată cu acțiune împotriva SRL "Comprimenergo", Popovici Natalia, Popovici Dumitru, Popovici Mihail privind încasarea datoriei.

În motivarea acțiunii a indicat că a acordat SRL "Comprimenergo" un credit în mărime de 395 000 lei conform contractului de credit nr. 40/2013 din 02 aprilie 2013 cu termenul de scadență la data de 01 aprilie 2014.

A indicat că rambursarea creditului a fost asigurată prin fidejusiunea persoanei fizice Popovici Mihail în conformitate cu contractul de fidejusiune nr. 1 din 02 aprilie 2013; fidejusiunea persoanei fizice Popovici Dumitru în conformitate cu contractul de fidejusiune nr. 2 din 02 aprilie 2013; fidejusiunea persoanei fizice

Popovici Natalia în conformitate cu contractul de fidejusiune nr. 3 din 02 aprilie 2013.

A susținut că fidejursorii și-au asumat obligația față de Bancă de a răspunde solidar cu debitorul SRL "Comprimenergo" pentru obligațiile născute în baza contractului de credit și de a restitui creditorului, în cazul neîndeplinirii de către debitor a obligațiilor sale, suma creditului acordat și a plăților aferente.

În legătură cu nerespectarea de către SRL "Comprimenergo" a prevederilor contractuale, întru soluționarea litigiului pe cale amiabilă, la 06 februarie 2017, Banca a înaintat în adresa părților notificarea cu nr. 2530-61/298, prin care a solicitat achitarea datoriei acumulate aferente contractului de credit, nr. 40/2013 din 02 aprilie 2013 în termen de 15 zile calendaristice, însă această solicitare a rămas fără răspuns și fără executare.

În notificare Banca a informat părții despre dreptul de a achita suma restantă sau de a înlătura în alt mod omisiunea de executare corespunzătoare a obligațiilor sale pentru evitarea continuării procedurii de încasare în mod forțat, însă părții au rămas indiferenți, neconformându-se și nefolosindu-se de drepturile sale.

Banca a evidențiat că, la 01 martie 2017, datoria debitorului SRL "Comprimenergo" conform contractului de credit nr.40/2013 din 02 aprilie 2013. constituie în total 659 478, 50 de lei, inclusiv: 349 030,50 lei - datoria la credit; 298 652 lei - datoria la dobânda calculată și neachitată; 11 716 lei - datoria la penalitate și 80 lei - comision.

În instanța de judecată, Banca a solicitat încasarea solidară din contul părților SRL "Comprimenergo", Popovici Natalia, Popovici Dumitru, Popovici Mihail în beneficiul său a datoriei în mărime de 659 478,50 de lei și încasarea în folosul statului a taxei de stat în mărime de 19 784, 35 de lei.

Prin hotărârea din 11 octombrie 2017 a Judecătoria Bălți (sediul Fălești), acțiunea înaintată de BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare împotriva SRL "Comprimenergo", Popovici Natalia, Popovici Dumitru și Popovici Mihail a fost admisă.

A fost încasat, în mod solidar de la SRL "Comprimenergo" Popovici Natalia, Popovici Dumitru și Popovici Mihail în beneficiul BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare datoria contractuală în sumă de 659 478, 50 de lei.

A fost încasat, în mod solidar de la SRL "Comprimenergo" Popovici Natalia, Popovici Dumitru și Popovici Mihail în beneficiul statului taxa de stat în mărime de 19 784,35 de lei.

Pentru a ajunge la concluzia respectivă, prima instanță a reținut că, SRL "Comprimenergo" a recunoscut acțiunea, iar Popovici Natalia, Popovici Dumitru, Popovici Mihail au garantat prin fidejusiune executarea obligațiilor contractuale asumate de SRL "Comprimenergo", motiv pentru care suma datorată urmează a fi încasată de la toți părții în mod solidar.

Prin încheierea din 11 octombrie 2018 a Curții de Apel Bălți a fost respins

cererea lui Popovici Dumitru reprezentat de avocatul Iamandii Vasile privind aplicarea excepției de tardivitate.

Prin decizia din 12 decembrie 2018 a Curții de Apel Bălți, a fost admis apelul declarat de către Popovici Dumitru, precum și cererile de alăturare la apel ale lui Popovici Mihail, Popovici Natalia, SRL ”Comprimenergo”, casată hotărârea din 11 octombrie 2017 a Judecătorei Bălți (sediul Fălești) și emisă o nouă hotărâre de admitere parțială a acțiunii.

A fost încasat de la SRL ”Comprimenergo” în beneficiul BC ”Banca Socială” SA în proces de lichidare datoria în mărime de 649 973, 50 de lei.

A fost încasat de la SRL ”Comprimenergo” în beneficiul BC ”Banca Socială” SA în proces de lichidare cheltuielile de judecată în mărime de 19 499, 20 de lei.

În rest acțiunea înaintată de BC ”Banca Socială” SA în proces de lichidare a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

A fost încasat de la BC ”Banca Socială” SA în proces de lichidare în beneficiul lui Popovici Dumitru cheltuielile de judecată în mărime de 14 838, 26 de lei.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut că, deși legiuitorul impune fidejutorul să răspundă în mod solidar de rând cu debitorul, în caz că ultimul nu execută obligația, prin prisma art. 1170 al Codului civil (în redacția în vigoare la data nașterii raportului juridic) s-au instituit și anumite garanții în favoarea fidejutorului și anume încetarea fidejusiunii prin expirarea termenului.

Conform normei enunțate, fidejusiunea încetează odată cu expirarea termenului pentru care a fost prestată, iar în cazul în care termenul nu este determinat, fidejusiunea încetează dacă creditorul, în decursul unui an de la scadența obligației garantate, nu a intentat nici o acțiune contra fidejutorului.

Legiuitorul a instituit posibilitatea constituirii fidejusiunii pe termen, deoarece fidejutorul astfel își va limita de sine stătător riscul legat de garanția oferită. Dacă nu a fost constituită pentru un termen anumit, fidejusiunea încetează dacă creditorul timp de un an de zile de la scadența obligației principale nu a făcut uz de dreptul său în baza contractului de fidejusiune.

Având în vedere că obligația principală nu a fost executată de către debitorul SRL ”Comprimenergo” survine dreptul BC ”Banca Sociala” SA în proces de lichidare de a pretinde restituirea împrumutului începând cu data scadenței, din 01 aprilie 2014.

Or, cu un astfel de drept BC ”Banca Sociala” SA în proces de lichidare a intervenit peste termenul legal, abia la data de 07 martie 2017.

Astfel, termenul de un an de zile, indicat la alin. (2) art. 1170 al Codului civil (în redacția în vigoare la data nașterii raportului juridic), după natura sa este un termen de perimare, în interiorul căruia creditorul este îndreptățit de a-și realiza dreptul său sub sancțiunea decăderii din acest drept.

Totodată, acest termen nu este instituit pentru apărarea unui drept încălcat, ci

este un termen de existență a obligației accesorii - de fidejusiune, în interiorul căruia fidejutorul rămâne obligat față de creditor.

La 05 martie 2019, BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare a declarat recurs împotriva deciziei din 12 decembrie 2018 a Curții de Apel Bălți, solicitând casarea acesteia cu menținerea hotărârii primei instanțe.

În motivarea recursului a indicat că instanța de apel la emiterea deciziei nu a aplicat legea care trebuie să fie aplicată, a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată precum și a apreciat în mod arbitrar probatoriul, erorile comise au dus la încălcarea drepturilor fundamentale ale omului.

La 12 martie 2019, SRL "Comprimenergo" a declarat recurs împotriva deciziei din 12 decembrie 2018 a Curții de Apel Bălți, solicitând casarea parțială a acesteia, constatarea nulității unei clauze contractuale și emiterea unei noi hotărâri prin care acțiunea Băncii să fie respinsă ca neîntemeiată și tardivă.

În motivarea recursului a indicat că instanța de apel la emiterea deciziei nu a aplicat legea care trebuie să fie aplicată, nu s-a expus la toate argumentele invocate în apel, precum și a comis erori care au dus la încălcarea drepturilor fundamentale ale omului.

La 20 mai 2019, SRL "Comprimenergo" a depus o referință la recursul declarat de Bancă, solicitând respingerea acestuia.

La 21 mai 2019, BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare a depus o referință la recursul declarat de către SRL "Comprimenergo", solicitând respingerea acestuia.

La 11 iunie 2019, Popovici Dumitru, Popovici Mihail, Popovici Natalia au depus o referință la recursul declarat de Bancă, solicitând, la fel, respingerea acestuia.

Prin încheierea din 22 mai 2019 a Curții Supreme de Justiție, recursurile declarate de BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare și SRL "Comprimenergo" au fost considerate admisibile.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Instanța de recurs constată că, decizia recurată a fost pronunțată la 12 decembrie 2018, expediată părților la 11 ianuarie 2019, recepționată de ambii recurenți la 15 ianuarie 2019, ceea ce denotă faptul că recursurile au fost depuse cu respectarea termenului indicat la art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă.

În corespundere cu art. 444 al Codului de procedură civilă, recursul s-a examinat fără înștiințarea participanților la proces. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la

dosar. În plus, recurenta și intimații au avut ocazia să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. (*mutatis mutandis*, cauza Auza Vilho Eskelinen și alții vs. Finlanda, hotărârea din 19 aprilie 2007, § 72 – 75)

Subsidiar, în § 26 – 27 ale deciziei Curții Constituționale nr. 95 din 19 decembrie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 al Codului de procedură civilă, Curtea a statuat că în cazul procedurilor care au ca obiect autorizarea unui apel sau care consacră verificarea unor aspecte de drept, și nu de fapt, sunt îndeplinite condițiile articolului 6 din Convenție chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu oferă reclamantului posibilitate să se exprime în fața sa, în persoană. Iar, în esență nu este afectat accesul liber la justiție.

Verificând hotărârea contestată în raport de criticile formulate, în limitele controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursurile declarate de BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare și SRL "Comprimenergo" întemeiate și care urmează a fi admise cu casarea a deciziei recurate cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) al Codului de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Pe parcursul examinării cauzei în fazele procesuale anterioare s-a constatat cu certitudine că, între Bancă și SRL "Comprimenergo" a fost încheiat un contract de credit, iar Popovici Natalia, Popovici Dumitru, Popovici Mihail, în calitate de fidejutori au garantat executarea obligațiilor SRL "Comprimenergo".

În urma eșuării soluționării prealabile a litigiului, Banca s-a adresat în instanță solicitând încasarea solidară din contul părților a datoriei în mărime de 659 478,50 de lei compusă din restanță la creditul acordat, dobândă contractuală, penalitate și comision.

Instanța de recurs atestă că, prima instanță fiind investită cu judecarea prezentei cauze a hotărât că pretențiile Băncii sunt întemeiate și a admis integral acțiunea în modul formulat.

Reținându-se caracterul devolutiv al apelului, Popovici Dumitru în cererea de apel și Popovici Natalia, Popovici Mihail și SRL "Comprimenergo" în cererile de alăturare la apel, completate ulterior prin cereri și explicații, printre altele, au invocat nulitatea pct. 3.4 al contractului de credit, au invocat prescripția extinctivă în privința datoriei și penalității precum și în privința dobânzii contractuale solicitate pentru perioada anterioară de 06 martie 2014, au invocat prescripția extinctivă în privința fidejusiunii.

Examinând cauza în ordine de apel, instanța a conchis temeinicia criticilor cu

privire la termenul de prescripție a fidejusiunii, a admis apelul, cererile de alăturare la apel și a emis o nouă hotărâre de admitere parțială a acțiunii, fiind încasate sumele solicitate de Bancă exclusiv de la SRL "Comprimenergo". Reieșind din circumstanțele de fapt și de drept, colegiul de apel a constatat că odată cu încetarea contractelor de fidejusiune a dispărut temeiul solidarității pârâților. Considerentele instanței de apel în această privință au fost expuse mai sus.

Cu privire la alegațiile pârâților cu privire la aplicarea prescripției în privința sumelor solicitate, instanța de apel a menționat că termenul general de prescripție pentru apărarea drepturilor Băncii a început să curgă din 01 aprilie 2014 și a expirat la 01 aprilie 2017, însă acțiunea a fost înaintată la 07 martie 2017, adică în interiorul acestui termen, ceea ce denotă caracterul neîntemeiat al argumentelor invocate.

La fel, instanța de apel a respins argumentele în susținerea tardivității pretenției Băncii cu privire la încasarea penalității, or aceasta a fost corect calculată pentru o perioadă de 6 luni până la depunerea acțiunii în instanță.

În această ordine de idei, Colegiul lărgit notează că, instanța de apel a încălcat esențial normele de drept procedural, în special prevederile art. 373, 390 al Codului de procedură civilă.

Potrivit art. 373 alin. (5) al Codului de procedură civilă, instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel, iar conform prevederilor art. 390 alin. (1) lit. e), f) al aceleiași legi, decizia instanței de apel trebuie să conțină: motivele concluziilor instanței de apel și referirea la legea guvernantă; concluziile instanței de apel în urma examinării apelului.

În cadrul dreptului la un proces echitabil se analizează dreptul oricărei părți în cadrul unei proceduri judiciare de a prezenta instanței observațiile, argumentele și mijloacele sale de probă, coroborat cu dreptul fiecărei părți ca aceste observații și argumente să fie examinate în mod efectiv. Cu privire la aceste aspecte, obligația instanței de motivare a deciziilor sale este singurul mijloc prin care se poate verifica respectarea lor.

Conform jurisprudenței CEDO, noțiunea de proces echitabil presupune ca o instanță internă care nu a motivat decât pe scurt hotărârea sa să fi examinat totuși în mod real problemele esențiale care i-au fost supuse, și nu doar să reia pur și simplu concluziile unei instanțe inferioare (cauza Helle vs Finlanda, hotărârea din 19 decembrie 1997). Deși articolul 6 § 1 din Convenție nu obligă instanțele de judecată să ofere răspunsuri detaliate la toate argumentele invocate, totuși din hotărâre trebuie să reiasă clar că elementele esențiale ale cauzei au fost examinate (cauza Taxquet vs. Belgia [MC], nr. 926/05, § 91, CEDO 2010).

În pofida acestor fapte, instanța de apel la pronunțarea asupra argumentelor din apelul depus de Popovici Dumitru și din cererile de alăturare la apel depuse de Popovici Natalia, Popovici Mihail, SRL "Comprimenergo", urma în conformitate cu prevederile legii să se dedice unei analize efective a temeiurilor, argumentelor și

propunerilor de probatoriu, fără a prestabilii relevanța acestora.

În cazul de față, instanța de apel a evitat să examineze observațiile recurente apelante SRL ”Comprimenergo” cu privire la nulitatea pct. 3.4 al contractului de credit și tardivitatea pretenției cu privire la încasarea dobânzii contractuale pentru perioada anterioară de 06 martie 2014.

Așadar, prin lipsa examinării temeiniciei argumentelor invocate mai sus, se constată că instanța de apel a dat dovadă de un formalism excesiv în această parte. Or, prin prisma principiului contradictorialității și egalității în arme, instanța de apel era obligată să asigure un echilibru just a intereselor ambelor părți implicate în proces. În esență, motivarea Curții de Apel Bălți a pus într-o situație de dezavantaj pe SRL ”Comprimenergo” față de adversarul său (a se vedea cauza Donadze vs. Georgia, hotărârea din 7 martie 2006, § 35 – 36).

Constatând toate cele relatate supra, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, conturează o opinie tendențioasă a instanței de apel de reținere și însușire a motivării din hotărârea primei instanțe, a argumentelor Băncii, fără a da o apreciere tuturor probelor în ansamblu, fără a răspunde la toate temeiurile invocate de apelant, ignorând nemotivat unele afirmații și situații certe sau cel puțin nemotivând prevalarea unor circumstanțe, pe care s-a bazat soluția emisă, asupra celorlalte probe existente la dosar.

În atare situație, instanța de recurs apreciază că recurente SRL ”Comprimenergo” nu i-a fost asigurat dreptul de acces la o instanță și dreptul de a fi auzit combinat cu dreptul la un recurs efectiv. De fapt, în cazul când există suspiciuni privind încălcarea echității procedurii din perspectiva art. 6 §1 din CEDO, rezultă că recurenta nu a reușit să pună în discuție în fața instanțelor toate observațiile și raționamentele pe care le considera necesare în vederea apărării punctului ei de vedere (cauza Blücher vs. Republica Cehă, hotărârea din 11 ianuarie 2005, cauza Carmel Saliba vs. Malta, hotărârea din 29 noiembrie 2016, § 65).

În acest sens, Colegiul lărgit reamintește că în jurisprudența sa, Curtea Europeană a precizat că dreptul de a fi auzit în combinație cu dreptul la un recurs efectiv sunt în primul rând chestiuni de reglementare în dreptul intern și este în principiu, competența instanțelor să evalueze motivele de admisibilitate a unei cereri de acest tip (cauza Doorson vs. Olanda, hotărârea din 26 martie 1996).

Distinct de cele relatate supra, Colegiul lărgit atestă că și argumentele Băncii din recursul formulat la fel evidențiază unele deficiențe a deciziei recurate. Astfel, instanța de apel pentru a admite apelul și cererile de alăturare la apel, a reținut că la speță este aplicabil art. 1170 al Codului civil, or contractul de fidejusiune nu reglementează un termen determinat de valabilitate a fidejusiunii.

În acest sens, instanța de apel a menționat că, termenul indicat în pct. 3.1. al contractelor de fidejusiune semnat cu Popovici Natalia, Popovici Dumitru, Popovici Mihail este unul nedeterminat.

În această ordine de idei, Colegiul lărgit notează că, instanța de apel a interpretat în mod eronat legea, în special prevederile Titlului IV, Capitolul 1 al Codului civil (în redacția în vigoare la data nașterii raportului juridic), urmând la rejudicare să verifice minuțios definițiile din doctrina civilă și să asigure diferențierea situațiilor juridice puse în discuție.

Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a stabili că erorile judiciare analizate în speță sunt esențiale și nu pot fi corectate în această fază. Or judecarea recursului, exercitat conform rigorilor impuse de art. 432 alin. (1) al Codului de procedură civilă, are caracter devolutiv numai pentru problemele de drept material și procedural.

În acest caz, art. 442 al Codului de procedură civilă prevede că în ordine de recurs nu pot fi administrate probe noi, ceea ce consolidează poziția susmenționată. Așadar, omisiunea instanței de apel de a aprecia toate probele în ansamblu, precum și de a constata relevanța argumentelor apelantei conduce inevitabil la încălcarea garanțiilor unui proces echitabil, din moment ce observațiile recurenteii Lipcan Ioana, într-un mod efectiv, nu au fost analizate.

Prin urmare, ținând cont de faptele din speță, de argumentele părților și de constatările de mai sus, Colegiul judiciar consideră că a examinat principalele întrebări juridice puse în cererile de recurs și că nu este necesar să se pronunțe separat în privința motivelor invocate în recursurile formulate.

Acestea, în esență, nu au forță juridică de a influența prezenta soluție pe caz și relevanța lor va putea fi supusă unei aprecieri juridice la o nouă rejudicare a cauzei (a se vedea, *printre alte autorități*, cauzele Kamil Uzun vs. Turcia, hotărâre din 10 mai 2007, § 64; Centrul pentru Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu vs, România (Marea Cameră), din 17 iulie 2014, § 156).

Astfel, din considerentele arătate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursurile declarate, de a casa decizia din 12 decembrie 2018 a Curții de Apel Bălți, iar reținând că erorile procedurale admise nu pot fi corectate de instanța de recurs, cauza urmează a fi remisă la rejudicare, în alt complet de judecată.

La rejudicarea cauzei, instanța urmează să examineze speța în întregime în cadrul unor proceduri noi, în vederea respectării dreptului părților la un proces echitabil, în special, în partea aprecierii juridice a observațiilor lăsate fără răspuns (a se vedea, *spre exemplu* impactul considerentelor instanței de recurs la o nouă reexaminare, cauzele Victor Harovschi vs. Moldova, hotărâre din 18 noiembrie 2008; Dimitar Yordanov vs. Bulgaria, hotărâre din 6 septembrie 2018, § 52 - 53).

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) al Codului de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admit recursurile declarate de BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare și de către SRL "Comprimenergo".

Se casează decizia din 12 decembrie 2018 a Curții de Apel Bălți emisă în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către BC "Banca Socială" SA în proces de lichidare împotriva SRL "Comprimenergo", Popovici Natalia, Popovici Dumitru și Popovici Mihail privind încasarea datoriei și se remite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Oleg Sternioală

Judecătorii

Mariana Pitic

Nicolae Craiu

Victor Burduh

Svetlana Filincova